

F10-F19 PORUCHY DUSEVNI A PORUCHY CHOVÁNÍ ZPŮSOBENÉ UŽÍVÁNÍM PSYCHOAKTIVNÍCH LÁTEK

PSMA002_

30.9. + 14.10. 2

CO JE ZÁVISLOST?

- Kolik alkoholu (jiné návykové látky) (ne)škodí?
- Nemoc nebo „zlozvyk“?
- Jak vzniká závislost? Co to ovlivňuje?
- Piják, abuzér, alkoholik, feťák, toxík, toxikomán, uživatel....?
- Jak poznat závislého?

DIAGNOSTIKA ZPŮSOBENÝCH UŽIVÁNÍM PSYCHOAKTIVNÍCH LÁTEK (F10-F19)

- F 1X.Y
- X = druh látky
- Y = upřesnění obtíží

• <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F10-F19>

▼ F10-F19 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním psychoaktivních látek

- ▶ F10 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním **alkoholu**
- ▶ F11 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním **opioidů**
- ▶ F12 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním **kanabinoidů**
- ▶ F13 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním **sedativ** nebo **hypnotik**
- ▶ F14 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním **kokainu**
- ▶ F15 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním jiných **stimulancí**, včetně kofeinu
- ▶ F16 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním **halucinogenů**
- ▶ F17 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním **tabáku**
- ▶ F18 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním **prchavých rozpouštědel**
- ▶ F19 Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním **více drog a jiných psychoaktivních látek**

- F1X.Y•

.0 Akutní intoxikace

.1 Škodlivé užití

.2 Syndrom závislosti

.3 Odvykací stav

.4 Odvykací stav s deliriem

.5 Psychotická porucha

.6 Amnestický syndrom

.7 Psychotická porucha reziduální a s pozdním nástupem

.8 Jiné duševní poruchy a poruchy chování

.9 Neurčené duševní poruchy a poruchy chování

F1X.2 SYNDROM ZAVISLOSTI

- Craving
- Potíže s kontrolou užívání (kvalitativní/kvantitativní)
- Odvykací stav
- Zvyšování tolerance
- Zanedbávání zájmů, přátel, povinností (+ více času věnuje užívání látky)
- Užívání i přes zjevné škody na zdraví

- DG pozitivní – pokud splňuje 3 a více kritérií

STÁDIA

ALKOHOLU

- Počáteční
- Varovné
- Rozhodné
- Konečné

Kazuistika 1

DROGÁCH

Experimentální

Sociální užívání

Každodenní užívání

Užívání k dosažení normálu

- **1. Počáteční stadium**

Piják poznal účinek alkoholu

Má potřebu zvednout

Práci, která vyžaduje pozornost a koncentraci. Piják se cítí v dobré náladě potřebuje více. Již zde se začínají projevovat první příznaky alkoholismu, ale piják se je ještě nepřipouští. Čas od času se napít je přeci normální. Začínají se objevovat občasná okénka a ranní kocovina. Varovným signálem v tomto stadiu může být zbytkový alkohol následující den. Piják odjíždí ráno do práce autem a neuvědomuje si svůj stav, ve kterém usedá za volant.

- **2. Varovné stadium**

Častá podnapilost a opilost.

Nikdo (ani piják, ani okolí) neodhadují nebezpečnost častého pití. Opilost je znovu a znovu. Pije častěji, přechází od méně koncentrovaných alkoholických nápojů (pivo a víno) k lihovinám. Okénka začínají být častější. Kdyby piják pil o samotě, byl by nápadný. To si uvědomuje. Hledá společníky se kterými pije a které v budoucnu pravděpodobně označí jako „špatnou společnost“, která ho k pití přivedla. Nicméně on je tím, kdo ostatní „verbuje“ k pití, protože v tom nechce být sám.

- **3. Rozhodné stadium**

Roste tolerance, typická okénka jsou již pravidlem (tím se odlišuje od předchozího stadia)

Alkohol se dostává z periferie pozornosti do centra. Přestává ovládat alkohol, **alkohol již ovládá jeho**. Znovu a znovu slibuje sobě a svým blízkým (nejčastěji další den po tom co byl opilý), že již pít nebude a toto permanentně porušuje. Pokud však po delší době abstinuje, získá dojem, že pití ovládá. Toto stadium může trvat týdny nebo měsíce. Neuvědomuje si, že vlivem častých a opakovaných dávek alkoholu se dostal jeho nervový systém do situace podobné té, kdy škrtnutím zápalky vybuchne skladiště trhavin. Pokud bude v tomto stadiu dále pít, jeho hranice se ztratí a už nepřestane. Již zde je zapotřebí vyhledat odbornou pomoc, aby nedošlo ke konečnému stadiu.

- **4. Konečné stadium**

Mění se tolerance na alkohol, k dosažení opilosti potřebuje větší množství alkoholu, frekvence opilosti roste.

Opíjí se do němoty i při nevhodné příležitosti (pohřeb, posezení s rodinou). Pije i několik dní v kuse – tzv. tahy. Pije již od rána, tzv. vyprošťovák. Dostavuje se debakl: BEZ ALKOHOLU TO NEJDE A S ALKOHOLEM TAKÉ NE. Tím se uzavírá kruh a bez odborné pomoci to piják sám nezvládá. Je dosaženo celkové destrukce v soukromém a pracovním životě.

MOŽNOST LÉČBY

- 1) Ambulantní
- 2) Ústavní (+doléčování)
 - detox X „klasická“ léčba
- 3) Komunitní
- 4) Svépomocné skupiny
- 5) Stacionární

Abstinence

X

kontrolované užívání/harm reduction

PRIDROŽENÉ PROBLEMY

- 1) Somatické
 - játra, srdce, mozek, gastro... → záněty, nádory, selhávání
 - EPI
 - **odvykací stav u alkoholu!**
- 2) Psychické
 - afektivní poruchy, úzkostné poruchy...
 - toxická psychóza (df. dg. sch.)
 - organické změny CNS – demence, Korsakov...

(Kazuistika 2)

- Nikotinismus
- Fumátor
- Abúzus
- Palimpsest
- Delirium tremens
- Alkoholémie
- Craving
- Recidiva, relaps

Užitečné knihy:

Kalina: Klinická adiktologie

Nešpor: Návykové chování a závislost

Večeřová-Procházková, Dušek: Diagnostika a terapie duševních poruch

ALKOHOLISMUS?

- **Gama** – zvýšená tolerance na alkohol, ztráta kontroly v pití, schopnost abstinence. Gama alkoholismus děláme dále na:
 - a) normální společenské pití (nepije "vše, co mu přijde pod ruku", ale vybírá si),
 - b) prodromální fáze (má okénka, ještě může přestat, občas nejde do práce, těší se na alkohol, při „abstáku“ má třes)

Delta – neschopnost abstinence, při vysazení alkoholu větší abstinenční příznaky, má stále „svou hladinku,“ (Francie – víno).

Epsilon – dipsománie – alkoholismus, který „nasedá“ na jiný typ nemoci (např. schizofrenie, mánie, epilepsie). Slovo dipsománie přesně znamená dle slovníku cizích slov: "občasné chorobné nutkání k několikadennímu pití alkoholu až do stavu otravy, kvartální pijáctví."

Alfa - nedisciplinované pití, má kontrolu v pití (tento typ může trvat i desítky let). Většinou nepokračuje do III. stadia alkoholismu. Může přejít v gamu (nekontrolované pití).

Beta – osoba není přímo závislá, ale dochází u ní k sekundárním nemocem z pití – např. záněty močových cest, žaludku, cirhóza jaterní, poškození mozku z pití alkoholu ad.